

J. CÉSAR
CÔM
De Bello Gallico

PA6235

A2

1804

C.1

010066

1080026367

MSA T

EX LIBRIS
HEMETHERII VALVERDE TELLEZ
Episcopi Leonensis

UNIVERSIDAD AUTONOMA LE NUEVO LEON
CAPILLA ALFONSINA BIBLIOTECA UNIVERSITARIA
MICROFILMADO A-37
2/4/83

C. JULII CÆSARIS
COMMENTARII
DE BELLO GALLICO, ET CIVILI,
EJUSQUE FRAGMENTA,
ET ALIA QUÆCUMQUE EXSTANT.

ACCEDIT AD COMMENTARIOS DE BELLO GALLICO
A. HIRTHII CONTINUATIO, ITEMQUE EJUSDEM BEL-
LUM ALEXANDRINUM, AFRICANUM,
ET HISPANIENSE.

*Omnia ex veteri Seminarii Patavini editione, cui ad-
jectæ sunt Christophori Cellarii adnotationes.*

EDITIO NOVISSIMA MATRITENSIS

AUCTA, LONGEQUE CORRECTA A D. PETRO DEL CAMPO,
ET LAGO PHILOSOPH., AC SACR. THEOLOG. EX-PROFESS.,
NUNC HUMANIOR. LITERAR. MODERAT., NECNON REG.
LATIN. MATRIT. ACAD. SOCIO.

UNIVERSIDAD DE NUEVO LEON
Biblioteca Valverde y Teñer

IN TYPOGRAPHIA BENEDICTI CANO.
ANNO MDCCCIV.
Sumptibus Regiæ Societatis Typographorum, et Bibliopolarum.

MICROFILMADO
CENTRO ALFONSO REYNOLDO ADELLER
UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

EX LIBRIS

HEMETHERII VALVERDE TELLEZ

Episcopi Leonensis.

PA6235
.A2
1804

DE GALLIÆ DIVISIONE ALDI MANUTII

P. F. A. N. COMMENTARIUS

AD FRANCISCUM MORANDUM SIRENAM.

Sæpe legendo incurrimus in hæc Galliæ cognomina, Togatæ, Comatæ, Brachatæ; nec tamen omnes, quæ sit earum differentia, novere: quod ostendere, brevi definitione proposita, veterum testimonio conabimur. Definitor Gallia vel a regione, vel ab hominum cultu. A regione sic: Gallia vel Transalpina est, quæ Ulterior etiam dicitur, vel Cisalpina, quæ Citerior. Utraque dividitur in duas, Transalpina in Narbonensem, et Comatam: Cisalpina in Transpadanam, et Cispadanam. Rursus a cultu definitur hoc modo: Gallia vel Comata est, vel Brachata, vel Togata. Comata est omnis Transalpina, præter Narbonensem: Brachata, quæ postea Narbonensis dicta; Togata Cisalpina omnis. De Comata probat Plinius libr. iv. cap. xvii. Gallia, inquit, omnis Comata uno nomine appellata, in tria populorum genera dividitur; amnibus maxime distincta, a Scalde ad Sequanam Belgica, ab eo ad Garumnam Celtica, eademque Lugdunensis, inde ad Pyrenæi montis excursus, Aquitania, Aremorica ante dicta. Apparet Narbonensem omitti, de qua separatim libr. iii. cap. iv. jam locutus erat. Opinor autem, antiquitus Galliam omnem Transalpinam Comatam fuisse; postea vero Narbonensem, in qua fuere Allobroges, provinciam a Romanis factam, Romanorum hominum consuetudine alere comas desiisse. Intonsas enim gentes vocat Plinius, Alpinas quoque gentes, quarum nonnullas Narbonensis opinor Galliæ partem fuisse libr. xi. cap. xxxvii. Nomina, inquit, ex eo capillatis Alpium incolis, Galliæ Comatæ. Et, quamquam reliqua quoque Gallia a C. Cæsare in provinciæ formam est redacta: quia tamen Narbonensis prius provincia facta fuerat, ideo Provinciæ nomine, quod hodie quoque retinet, semper appellata; reliqua vero Gallia vetus Comatæ cognomen retinuit: propterea nec Agrippa, cum Galliam longe, lateque metiretur, Narbonensis rationem habuit, quasi provinciæ separatæ: scripsit enim hæc Plinius eodem loco: Agrippa universarum Galliarum inter Rhenum, et Pyrenæum, atque Oceanum, ac montes Gebennam, et Juram, quibus Narbonensem Galliam excludit, longitudinem cxxxm. passuum, latitudinem cccxiii. computavit, et Catullus Comatam appellavit Galliam a Cæsare perdomitam:

*Quis hoc potest videre, quis potest pati?
Mamurram habere, quod Comata Gallia
Hæbat omnis, ultima et Britannia?*

Quis porro dubitet, quin Transalpina Gallia, non Cisalpina, significetur in his Antonii verbis, quæ recitat Cicero Philippica ii. Galliam Togatam remitto: Comatam postulo? Fuit enim hoc Antonii consilium, ut Cisalpinam Galliam D. Bruto jam eam obtinenti relinqueret; Transalpinam autem, a L. Planco tunc administratam, quæ longe erat firmior, sibi assumeret; quo posset deinde, superatis alpinis, in Bruti Provinciam, quæ Togata Gallia a Romano vestitu vocabatur, impetum facere; Brutoque ejecto urbem ipsam, exemplo Cæsaris, occupare, quod Ciceronem non fugit; subiecit enim in eo loco: Otiosus videlicet esse mavult, Et Philippi-

010066

ca v. Est, inquit, opinio decreturum aliquem Antonio illam ultimam Galliam, quam Piacens obtinet. Comata igitur omnis Transalpina, cæter Narbonensem; Togata vero Cisalpina, quam ab Italia amnes duo, Rubico a superno mari, Arnus ab infero dirimebant. Quod autem ait Plinius, ab Ancone Gallica ora incipit, Togata Gallia cognomine: in eo terminos jurisdictionis non spectavit; nam ita Anconem Italiae adjuvicasset: sed Gallorum veterum incolarum rationem habuit: quis autem Anconem cis Rubiconem esse nescit? Mela quoque Togatam nominat Galliam, et ait: Carni, et Veneti colunt togatam Galliam. Placet autem Dionis verba recitare ex libro XLVI. quæ Galliarum distinctionem ostendant, adjuncta nominis causa et Togatæ, et Comatæ.

Λεπίδα τὴν Ἰβηρίαν πᾶσαν, καὶ τὴν Γαλατίαν τὴν Ναρβωνησίαν. Ἀντανίφ δὲ τὴν λοιπὴν Γαλατίαν τήντε ἐντὸς τῶν Ἀλπέων, καὶ τὸν ὑπὲρ αὐτᾶς ὄδον ἀρχεῖν δοθῆναι. Ἐκαλεῖτο δὲ ἐκεῖν μὲν Τόγατα, ὅτιτε εἰρημικώτερα παρὰ τὰς ἄλλας ἐδόκε εἶναι, καὶ ὅτι καὶ τῇ ἐσθῆτι τῇ Ῥωμαϊκῇ τῇ ἀσυκῇ ἐχρῶντο ἠδικαυτῆ καὶ δὴ Κόματα, ὅτι οἱ Γαλάται οἱ ταύτην ἐς κόμην τὸ πλεῖστον τὰς τριχᾶς ἀνιέντες, ἐπίσημοι κατὰ τοῦτο παρὰ τοὺς ἄλλοις ἦσαν.

Brachata restat: hæc transalpina pars fuit, quæ postea Narbonensis nominata. Plinius libr. III. cap. 4. Narbonensis provincia appellatur pars Galliarum, quæ interno mari alluitur, Brachata ante dicta, amne Varro ab Italia discreta, alpiumque saluberrimis Romano imperio jugis; a reliqua vero Gallia latere septemtrionali, montibus Gebeona, et Jura. Et Mela libr. II. cap. III. Pars Gallia nostro mari apposita, fuit aliquando Brachata, nunc Narbonensis. Cicero etiam in oratione ad Pisonem, Brachata illum cognationis dedecus appellat, quod avus ejus maternus trans alpes natus erat. Et in oratione pro Fontejo, Sagatos, Brachatosque vocat Gallos, qui Fontejum accusabant: cum Narbonensi Gallia, quod ipsa declarat oratio, Fontejus præfuisset. Quod patet, licet ea Gallia pars nomen mutua verit, Narbonensis dicta, quæ Brachata fuerat, ipsas tamen brachas non esse depositas. Brachæ autem quasi tunica fuit omnis Gallia Transalpina, cum sagum imponebatur; Comata tamen potius, quam a brachis dicta, quæ capillatior fuit. Quod si quis roget, cur brachas tunicam fuisse Galliam putem, recitabo illud Suetonii, quod in C. Cæsaris vita scriptum est. Idem in curia Gallia brachas deposuerunt, latum clavum sumpserunt. Latus enim clavus tunica Senatorum Romæ fuit, quem Galli, brachis depositis, sumpserunt.

SERIES OPERIS.

- C. Julii Cæsaris de bello, a se in Gallia gesto, libri septem.
 Belli a Cæsare in Gallia gesti continuatio: seu Commentariorum de Bello Gallico liber octavus, scriptore Hirtio.
 C. Julii Cæsaris de bello, a se contra Pompejum, et ipsius legatos gesto libri tres.
 De Bellis Alexandrino, Africano, et Hispaniensi libri singulares, quos Hirtio quidam, alii Oppio tribuunt: forte duos Hirtius, unum Oppius scripserit, aut contra.
 Librorum Cæsaris, qui non extant, Fragmenta.
 Accedit Index tum Rerum, tum Latinitatis.

C. JULII CÆSARIS COMMENTARIORUM DE BELLO GALLICO LIBER PRIMUS.

CAPUT I.

Gallia divisio, Gallorum mores, et termini.

Gallia est omnis divisa in partes tres: ¹ quarum unam incolunt Belgæ, aliam Aquitani, tertiam, qui ipsorum lingua Celtæ, nostra Galli appellantur. Hi omnes lingua, institutis, legibus inter se differunt. ² Gallos ab Aquitanis Garumna flumen, a Belgis ³ Matrona, et Sequana dividit. Horum omnium fortissimi sunt Belgæ: propterea quod a cultu, atque humanitate provinciæ longissime absunt, minimeque ad eos mercatores sæpe commeant, atque ea, quæ ad effeminandos animos

ADNOTATIONES.

COMMENTARIORUM.) Summo viro Gerard. Joann. Vossio, de Philologia, pag. 71. videtur Cæsar abusus commentariorum nomine, qui proprie sint similes picturæ inchoatæ, et materiam tantummodo historiæ delineent. Cæsar autem, ut Hirtius præmio, lib. VII. censet, non præbuit facultatem scriptoribus, sed præripuit. Adeo limati, et elegantes sunt illius Commentarii. Adde Cicer. de Clar. Orat. cap. 75.
 I Gallia divisa in partes tres.) Gallia tum barbara, di-

stincta a provincia Romana, quæ Augusti nova, et quadripartita divisione pars prima est, Narbonensis appellata.

2 Gallos ab Aquitanis.) Gallos non universos, sed proprios dictos, sive Celtas, quos Augustus Lugdunensi parte conclusit. Vide mox sect. 5. et 6. hujus libris.

3 Matrona, et Sequana.) Flumina Gallia. Sidonius Panegyri. Majorani, vers. 208.

Rhenus, Arar, Rhodanus, Mosa, Matrona, Sequana, Leuder.